

Aan de slag met Curriculum.nu (2)

Op 10 oktober 2019 zijn de voorstellen van het ontwikkelteam (OT) Bewegen & Sport van Curriculum.nu overhandigd aan minister Slob. Zij vormen de basis voor de actualisatie van de huidige kerndoelen en eindtermen. In een serie artikelen willen we voorbeelden laten zien van wat dat kan betekenen in de praktijk. In het tweede artikel van deze serie een voorbeeld van de school van Léon Neven. Op curriculum.nu ontwikkelschool (OS) csg de Goudse Waarden locatie de Gouwe. De vakgroep bewegingsonderwijs heeft een concrete vertaling gemaakt van de drie doeldomeinen van het onderwijs.

TEKST EN FOTO'S LÉON NEVEN

Hoofdlijn Bewegen & Sport

Een leven lang met plezier bewegen is de missie voor het nieuwe curriculum. Hiermee wordt bijgedragen aan een actieve en gezonde leefstijl. Als basis voor een leven lang met plezier bewegen is het nodig dat leerlingen ontdekken wat ze leuk vinden, waar ze goed in zijn en hoe ze hier vorm aan willen en kunnen geven. Zo ontwikkelen ze hun eigen beweegidentiteit, vergroten ze hun mogelijkheden om deel te nemen aan allerlei soorten beweegactiviteiten en leren ze gerichte keuzes maken. 'Goed' leren bewegen, dat is en blijft het belangrijkste doel van het leergebied. Leerlingen maken kennis met een breed aanbod van activiteiten waarin bewegen centraal staat. Zo leren zij, binnen hun eigen mogelijkheden beter bewegen en met elkaar om te gaan. Het ontwikkelteam B&S heeft zes bouwstenen voor een nieuw curriculum uitgewerkt in doorlopende leerlijnen van primair onderwijs naar voortgezet onderwijs onderbouw. Dit zijn: leren bewegen, gezond bewegen, bewegen betekenis geven, bewegen regelen, samen bewegen en beweegcontexten verbinden. Zie voor de volledige uitwerking van het voorstel op: <https://www.curriculum.nu/voorstellen/bewegen-sport/>.

Info Curriculum.nu op de site

Bewegen&Sport op Goudse Waarden (DGW)

Locatie de Gouwe (vmbo en Praktijkonderwijs). Rond het jaar 2010 vond de vakgroep Lichamelijke Opvoeding het hard nodig om het bestaande vakwerkplan te herzien. De voorgaande editie stamde uit het jaar 2000 en was samengesteld door een collega die al een behoorlijke tijd niet meer werkzaam was op de school. Er werd een gezamenlijke missie en visie gevormd en beschreven. Naar aanleiding hiervan werd er een plan gemaakt om het hele vak LO goed in kaart

te brengen en aan de hand van de missie-visie gestructureerd te verbeteren. Een verbetering die veel aandacht heeft gekregen en nog steeds krijgt, is de manier van beoordelen (evalueren) van, met en door de leerlingen. De vakgroep raakte overtuigd dat er wat moest gaan gebeuren om de leerlingen te activeren en te motiveren. Factoren zoals de manier waarop leerlingen met elkaar omgingen en (het ontbreken van) reflectie op eigen handelen, hadden een sterke (negatieve) invloed op het niveau van deelnemen in de lessen LO. Door juist hier meer aandacht aan te geven was het de bedoeling dat leerlingen beter zouden gaan leren deelnemen aan beweegsituaties.

Er zijn twee rubrics ontwikkeld om leerlingen handvatten te geven om hun houding (attitude) te ontwikkelen. De inzet van de rubrics werkte. Minder leerlingen zaten 'geblesseerd' aan de kant en minder leerlingen hadden hun spullen 'vergeten'. Er werd zichtbaar met veel meer plezier, actiever en beter bewogen. Ook verbeterde de sfeer bij de leerlingen onderling. Eind 2017 werd ik lid van het Ontwikkel Team (OT) Beweging&Sport van curriculum.nu. Omdat er ook ontwikkelscholen (OS) gevraagd werden, heeft ook de vakgroep (inmiddels omgedoopt tot) Bewegingsonderwijs zich hiervoor aangemeld. Naast het geven van periodieke feedback op de tussenproducten van het OT, werd er ook een product van de OS gevraagd. Via curriculum.nu was er veel tijd beschikbaar om de manier van evalueren verder te ontwikkelen.

▲
Leerling niveau inschalen herhaald springen

Concretisering van de drie doeldomeinen van het onderwijs

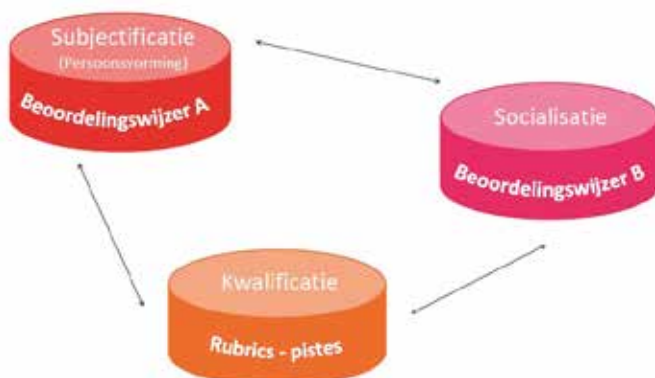
De vanuit de missie 'Een leven lang met plezier bewegen' beschreven visie gaf het inzicht in de wijze van evalueren, en dit op te hangen aan de drie doeldomeinen van het onderwijs: Kwalificatie, Socialisatie en Subjectificatie (Biesta, 2014). Op die manier werd aangehaakt bij de gedachten van het OT.

Kwalificatie: bouwstenen 'Leren bewegen' en 'Bewegen regelen'

Er is gekozen om het domein kwalificatie zoveel mogelijk te scheiden van de andere twee. Dit is gedaan door de niveau's van beweegactiviteiten met rubric te beschrijven en af te beelden naar

Bij beweegactiviteiten met dezelfde (hoofd) beweeguitdaging is min of meer dezelfde beschrijving aan gehouden. Hierdoor krijgen de leerlingen inzicht in de interne samenhang tussen de beweegactiviteiten, bijvoorbeeld de beweeguitdaging 'passeren&onderschepen'

Drie doeldomeinen.

analogie van de, inmiddels behoorlijk bekende, skipistes: groen, blauw, rood en zwart. Er is aangehaakt bij de bouwstenen door dit bij veel verschillende beweegactiviteiten te doen ('leren bewegen'). Bij beweegactiviteiten met dezelfde (hoofd)beweeguitdaging is min of meer dezelfde beschrijving aangehouden. Hierdoor krijgen de leerlingen inzicht in de interne samenhang

tussen de beweegactiviteiten, bijvoorbeeld de beweeguitdaging ‘passeren&onderscheppen’. Hier zagen we het voordeel van het denken in beweeguitdagingen. De eerste uitwerkingen van de pistes zijn behoorlijk talig en gericht op de beweeguitvoering. De leerlingen weten deze talige niveaubepaling niet altijd te vertalen naar hun eigen bewegen. In het product van B&S wordt gesproken over de Constraint Led Approach (Davids et al 2008). Dit heeft de vakgroep op het spoor gezet om ook aan de slag te gaan met opnieuw uitwerken van de pistekleuren. De nieuwe piste-uitwerkingen worden nu meer vertaald in variatie en opbouw in arrangementen. De oude piste-uitwerkingen vormen nu meer de niveau-beschrijvingen die op elke piste is toe te passen. Naast de beweegvaardigheden hebben ook de verschillende taken en rollen een pistekaart gekregen en kunnen de leerlingen ook bij het spel-leiden (bijvoorbeeld scheidsrechters) kiezen op welk uitvoeringsniveau ze dit doen.

Socialisatie & Subjectificatie

De rubric ‘Beoordelingswijzer B’ gaat over houding ten opzichte van: zelfstandigheid, omgaan met elkaar en omgaan met de regels”. Dit geeft de docenten en leerlingen houvast om aan de hand van indicatoren te werken aan socialiserende doelen. De bouwstenen ‘Samen bewegen’

en ‘Beweegcontexten verbinden’ zouden hier een goede plaats kunnen krijgen. Op dit moment wordt deze beoordelingswijzer vooral gebruikt als handvat voor omgaan met elkaar en houden aan regels en afspraken. Ook zelfstandig werken, individueel en samen, krijgt binnen deze beoordelingswijzer de nodige aandacht.

‘Beweegcontexten verbinden’ is een bouwsteen die echter nog niet expliciet is verwerkt in een beoordelingswijzer. Deze bouwsteen zou kunnen passen onder ‘socialisatie’: het gaat hier onder anderen om het verkennen van de beweegcultuur. Ook onder de beoordelingswijzer ‘subjectificatie’ zou deze niet misstaan, omdat het in deze bouwsteen gaat om het reflecteren op de bovengenoemde verkenning en het maken van keuzes naar aanleiding daarvan.

De rubric “Beoordelingswijzer A: houding ten opzichte van bewegen” gaat vooral over hoe de leerling deelneemt aan de lessen en wat bewegen voor hem of haar betekent (subjectificatie, bouwsteen Bewegen betekenis geven). Er wordt nadruk gelegd op de wijze van deelnemen aan de beweegactiviteiten en hoe leerlingen hun grenzen kunnen verkennen en verleggen. Het gaat daarnaast om reflecteren op beweegactiviteiten en het maken van keuzes naar aanleiding van deze reflectie.

Beoordelingswijzer B: houding ten opzichte van zelfstandigheid, omgaan met elkaar omgaan met regels

	Onderwerp	Beginner	Gevorderd	Expert
Houding t.o.v. zelfstandigheid, omgaan met elkaar en omgaan met de regels	Omgang met de regels:	Ik houd mij alleen aan regels en afspraken als de docent er is.	Ik houd mij aan de regels en afspraken, ook als de docent er niet is.	Ik houd mij aan de regels en afspraken en spreek anderen daarop aan.
	Klaarzetten van het materiaal:	Ik zet het materiaal klaar en ruim het op alleen wanneer dat gevraagd wordt.	Ik zet uit mezelf het materiaal klaar en ruim het op volgens afspraak.	Ik neem de leiding bij het klaarzetten en opruimen van materiaal volgens afspraak.
	Omgang met het materiaal:	Ik ga op een voorzichtige manier met het materiaal om, maar weet niet altijd hoe de materialen werken.	Ik ga op een voorzichtige manier met het materiaal om en weet van de meeste materialen hoe ze werken.	Ik ga op een voorzichtige manier met het materiaal om en weet van de meeste materialen hoe ze werken. Ik help anderen bij het omgaan met materiaal.
	Kleding:	Ik heb meestal mijn sportspullen op orde.	Ik heb altijd mijn eigen sportspullen in orde.	Ik heb mijn eigen sportspullen in orde en pas deze aan, aan de omstandigheden.
	Zelfstandigheid:	Ik doe zelfstandig mee aan activiteiten die ik leuk vind en doe mee aan ingewikkeldere activiteiten wanneer de docent mij helpt.	Ik doe zelfstandig mee aan alle activiteiten.	Ik doe zelfstandig mee aan alle (ingewikkelde) activiteiten door de situatie voor mezelf en anderen aan te passen.
	Samenwerken, verschillen tussen elkaar:	Ik doe mee en let vooral op mijn eigen bewegen.	Ik doe mee, ook samen met anderen en houd rekening met de verschillen tussen elkaar.	Ik voer samen met medeleerlingen opdrachten uit en maak gebruik van de verschillen tussen elkaar.
	Coachen, hulp verlenen:	Ik help anderen wanneer dat gevraagd wordt.	Ik help anderen wanneer dat nodig is.	Ik bied uit mezelf mijn hulp aan bij medeleerlingen.
	Winst en verlies:	Als ik gewonnen of verloren heb weet ik niet goed hoe ik hiermee om moet gaan.	Als ik gewonnen of verloren heb weet ik goed hoe ik hiermee om moet gaan voor mijzelf.	Als ik gewonnen of verloren heb weet ik goed hoe ik hiermee om moet gaan en ik coach anderen hierin.
	Luisteren naar de instructie en elkaar:	Ik luister af en toe naar de instructie van de docent en niet altijd naar mijn medeleerlingen.	Ik luister vaak naar de instructie van de docent en naar medeleerlingen.	Ik luister altijd netjes naar de instructie van de docent en naar mijn medeleerlingen.

*leerlingen expert,
help, gevorderd
en beginner
bij klaarzetten
materiaal*

De beide beoordelingswijzers zijn rubrics met een viertal niveau's. Hiervan zijn er drie beschreven: beginner (B), gevorderd (G) en expert (E). Wanneer een leerling niet voldoet aan de beschrijving van beginner, wordt dat gezien als zorgelijk en wordt de leerling op niveau 'zorg' (Z) geëvalueerd. Het niveau expert is altijd zo beschreven dat iemand die dit niveau scoort, zijn of haar handelen in dienst stelt van de ander.

Bij het klaarzetten van materialen zien leerlingen een plattegrond van de gymzaal, waar aangegeven staat waar welke materialen komen. De leerlingen kiezen op welke manier ze de materialen klaar gaan zetten: beginner, gevorderd of expert. De leerlingen die beginner kiezen, staan naast de plattegrond te wachten, totdat iemand ze komt vragen om te helpen. De gevorderde leerlingen gaan uit zichzelf klaarzetten. De experts gaan ook uit zichzelf klaarzetten, maar sturen daarnaast de beginners die staan te wachten, aan.

In de praktijk

Beide beoordelingswijzers hangen standaard in alle gymzalen, zodat de leerlingen altijd kunnen zien aan de hand waarvan er wordt geëvalueerd. Aan het einde van elke periode (drie per schooljaar) worden de evaluaties vastgelegd in het registratiesysteem (SOM). Per periode zijn twee kolommen aangemaakt, waarin de evaluaties op de beoordelingswijzers verwerkt kunnen worden, zodat deze voor iedereen zichtbaar zijn en er tijdens ouder-kind-mentorgesprekken aandacht aan besteed kan worden. Aan het einde van klas vier wordt er afgesloten met een summatief eindoordeel O (onvoldoende), V (voldoende) of G (goed). Dit gebeurt op basis van de evaluaties van de voorgaande vier leerjaren.

Bij het alleen periodiek formeel vastleggen van de ontwikkelingen op de beoordelingswijzers (low level formatief evalueren (Caulley & McMillan, 2009)) zijn de leerlingen zich niet bewust van de beoordelingswijzers. Om de beoordelingswijzers beter te kunnen toepassen, volgde de vakgroep diverse cursussen, waaronder 'Active Reviewing' van Michiel Hermans (high level formatief evalueren). De beoordelingswijzers vormen hierdoor een dagelijks gebruikte tool om de leerlingen te kunnen onderwijzen aan de hand van de drie doeldomeinen. Het streven is altijd om, daar waar het kan, de leerling zoveel mogelijk zichzelf te laten evalueren. Afhankelijk van leerjaar, klas, groepssamenstelling, niveau et cetera vindt de evaluatie meer of minder docentgestuurd plaats.

Vervolgstappen

De vakgroep is zich ervan bewust dat een expliciete vertaling naar de praktijk niet altijd helemaal in lijn is met hoe de doeldomeinen mogelijk bedoeld zijn. Maar voor de vakgroep vormen ze een basis om vanuit te denken, het onderwijs verder te ontwikkelen en leerlingen concrete handvatten te geven en te werken aan hun ontwikkeling. Met name het op de juiste manier beschrijven van de indicatoren, blijkt een hele klus. Door de beoordelingswijzers toe te passen in de dagelijkse onderwijspraktijk kan de tekst regelmatig bijgesteld worden.

Tijdens het huidige schooljaar is de vakgroep bezig de missie en visie te herijken. Dit gebeurt door tijdens de vakgroepoverleggen en ontwikkeldagen met elkaar na te denken hoe de missie-visie, Grote Opdrachten en Bouwstenen van curriculum.nu verwerkt gaan worden in ons schoolcurriculum en wat dat betekent voor de dagelijkse onderwijspraktijk. Denk hierbij aan het verwerken van de zes bouwstenen in de jaar- en periodeplanningen. Hierdoor ontstaat er een goed overzicht om planmatig te werken aan deze bouwstenen.

Op de website van curriculum.nu is alle informatie over het totale project te vinden. Op de pagina van Bewegen & Sport is de link naar de tussenproducten te vinden.

Leon is werkzaam als docent bewegingsonderwijs op ontwikkelschool csg Goudse Waarden locatie de Gouwe (vmbo) en is lid van het ontwikkelteam Bewegen & Sport.

Contact

l.neven@degoudsewaarden.nl

Literatuur

Biesta, G. (2014). *The Beautiful Risk of Education*. Boulder, CO: Paradigm.

Caulley, K. M., & McMillan, J. H. (2009). *Formative assessment techniques to support student motivation and achievement*. Clearing House.

Curriculum.nu. (2019). *Visie, grote opdrachten en bouwstenen van ontwikkelteam Bewegen & Sport*.

Geraadpleegd van <https://curriculum.nu/ontwikkelteam/bewegen-sport>

Davids, K., Button, C., Bennet, S. (2008). *Dynamics of skill acquisition : a constraints-led approach*. Human Kinetics Publishers.

Kernwoorden

curriculum.nu B&S